

SIGMA

GALUTINĖ ATASKAITA :

Nuodugni Valstybės kontrolės apžvalga

2000 spalio 5

Turinys

Ižanga ir santrauka

Istatyminis pagrindas

Kryptis ir tikslai

Organizacija ir valdymas

Audito darbas, procedūros, metodologijos ir rezultatai

Bendravimo politika

Priedas

Ižanga ir santrauka.

1. Lietuvos valstybinės administracijos lemiamu elementu yra poreikis gerinti valstybinę finansinę kontrolę, apskaitą ir sąžiningumą. Tai yra ypač svarbu stojimo į Europos Sąjungą perspektyvai, siekiant padidinti Lietuvos ekonomikos bendrą efektyvumą ir naudingumą ir mažinant valstybės resursų švaistymą bei sukčiavimo ir korupcijos galimybes. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė kaip visos panašios aukščiausiosios kontrolės institucijos, ypač Centrinės ir Rytų Europos šalyse, vaidina pagrindinį vaidmenį šios reformos procese.
2. Valstybės kontrolė gauna daug iššūkių tiek išorėje, tiek viduje, ir taip yra politinio ir įstatyminio nestabilumo kontekste. Lietuvoje vyksta svarbūs pasikeitimai, ypač valstybinės finansinės kontrolės srityje, tokie, kaip biudžetinės struktūros reforma bei naujų įsipareigojimų, tvarkant biudžetą, tikslinimas, taip pat vidaus audito valstybiniame sektoriuje bendras įvedimas ir jo įtaka vidaus kontrolės sistemai. Viduje Valstybės kontrolė, vis dar nauja institucija, turi evoliucionuoti į šiuolaikinę, atliekančią savo vaidmenį aukščiausiąją kontrolės instituciją (AKI).
3. Norėdamas padėti Valstybės kontrolei susidoroti su šiais iššūkiais, Lietuvos valstybės kontrolierius paprašė SIGMA atlikti nuodugnią institucijos apžvalgą. Šiai apžvalgai atlikti buvo sudaryta grupė, kurią sudarė Europos auditorių teismo padalinio viršininkas p. Edward Fennesy, Danijos nacionalinės audito įstaigos skyriaus viršininkas p. Rolf Elm-Larsen, Prancūzijos audito teismo patarėjas p. Henri Paul, ir Prancūzijos audito teismo patarėjas, komandiruotas į SIGMĄ pagrindiniu administratoriumi, p. François-Roger Cazala. Ši apžvalga buvo atlikta 2000 m. vasario - kovo mėnesiais (žiūrėti priedą: Nuodugnios apžvalgos pokalbių sąrašas). Kaip ir kitais panašiais atvejais, apžvalgos tikslas buvo pateikti šiai AKI rekomendacijas dėl permainų ir patobulinimų, siekiant ją vystyti pagal tarptautinius standartus ir atsižvelgiant į gerą kitų demokratišų šalių seserinių institucijų patyrimą, tuo pat metu atsižvelgiant į šalies specifines aplinkybes. Tai bus svarbi parama, stiprinant Lietuvos finansinės kontrolės sistemą ir valstybinę atskaitomybę, taip pat siekiant atitikti stojimo į Europos Sąjungą reikalavimus.
4. Nuodugnios apžvalgos metu pirmiausia buvo atkreiptas dėmesys į Valstybės kontrolės institucinės padėties atitikimą pagrindinėms nepriklausomumo sąlygoms, išdėstytoms INTOSAI Limos deklaracijoje. Bendras įvertinimas buvo teigiamas, išskyrus tai, kad reikia užtikrinti geresnę finansinę nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios. Svarbiausias trūkumas, susijęs su nepriklausomumu, yra aiškus kitų institucijų ar net asmenų kišimasis į audito darbo planavimą.

5. Pats auditas charakterizuojamas kaip artimesnis tyrimui arba inspektavimui, o ne įprastam auditui. Tuo tarpu, kai Valstybės kontrolė per savo trumpą istoriją pasiekė keletą gerų rezultatų, nepanašu, kad daugeliui šiuo momentu esančių užduočių būtų įmanoma ilgą laiką taikyti naudojamą audito tyrimo būdą, t.y. labai smulkiai apibrėžtą įstatymu quasi-juridinių procesą, sukonzentruotą į individualius neatitikimus, bandant aptikti visus sukčiavimo ir neteisingo valdymo tipus.
6. Lietuvos valstybiniam sektoriui reikia atnaujintos audito strategijos, kurios tikslas būtų užtikrinti geresnę atskaitomybę, stiprinant vidaus kontrolės sistemas ir procedūras, o vidutinio laikotarpio perspektyvoje vertinant valstybinės politikos bendras išlaidas/naudingumą (veiklos auditas).
7. Norėdama eiti šia kryptimi, Valstybės kontrolė gali panaudoti daugiau galimų priemonių, bet, žinoma, tik, jeigu tai leidžia atitinkami resursai.
8. Vis dėlto yra ypač rekomenduotina Strateginio vystymo plane sugrupuoti priemones, reikalingas būtinų pakeitimų įgyvendinimui, Šiame plane turi būti išdėstyti aiškūs tikslai ir apibrėžti jų pasiekimo etapai. Šiame programiniame dokumente, pavyzdžiui 3 metų laikotarpiui, turėtų būti reikalingų finansinių ir žmogiškųjų resursų sąmata, ir jis galėtų būti pateiktas Seimui.
9. Pagrindiniai klausimai, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį, yra:
 - įstatyminio pagrindo pakeitimai, siekiant supaprastinti dabartinį Valstybės kontrolės įgaliojimų apibrėžimą, apimant visus audito tipus ir tuo išplečiant jo apimtį; bendravimo būdų su Seimu racionalizavimas, čia turi būti įtrauktas tolimesnis darbas su audito medžiaga (*kai Valstybės kontrolė pateikia Seimui*);
 - audito proceso pakeitimai, pritaikant ir įgyvendinant audito politiką ir standartus bei audito vadovą, vadovaujantis geru tarptautiniu patyrimu ir tuo pat metu užtikrinant, jog šios priemonės yra institucijos nuosavybė;
 - šiuolaikinio audito ir vadybos priemonių ir technikos įgijimas arba sukūrimas, įskaitant IT priemones;
 - vidinė reorganizacija, siekiant sukurti sklandesnę ir lankstesnę resursų valdymo struktūrą;
 - personalo profesionalumo vystymas, peržiūrint įdarbinimo procedūras, tobulinant mokymo ir personalo vadybos politiką;
 - bendravimo politikos tiek išorinės, tiek vidinės apibrėžimas ir tobulinimas.
10. Savo įgaliojimų ir išteklių ribose SIGMA yra pasirengusi padėti Valstybės kontrolei įgyvendinti permainas ir teikti pagalbą tolimesniam institucijos vystymui, tiesiogiai dalyvaudama arba padėdama surasti kitus pagalbos šaltinius. SIGMA mano, jog yra trys veiklos prioritetinės sritys. Jos yra:
 - Valstybės kontrolės darbas ties Strateginio vystymo planu ir galimas pagalbos prašymas iš Phare fondų;
 - Įstatyminio pagrindo peržiūrėjimas, atsižvelgiant į aukščiau minėtus tikslus;
 - AKI strategija ir Parlamento procedūros, gerinant darbo su audito rezultatais ir rekomendacijomis tęstinumą.

Įstatyminis pagrindas.

11. Lietuvos Konstitucija ir 1995 m. Valstybės kontrolės įstatymas sudaro gerą pagrindą valstybės kontrolieriaus nepriklausomumui. Tačiau keleto lemiamų AKI nepriklausomumo elementų trūksta. Pavyzdžiui, nėra jokių specifinių nuostatų, apsaugančių pavadootojų, skyrių viršininkų ar pareigūnų nepriklausomumą.
12. Dabartiniame įstatyme teigiama, kad Valstybės kontrolės finansavimo lygį turi nustatyti Seimas Biudžeto ir finansų komiteto siūlymu. Ši nuostata gali atrodyti visiškai atitinkanti daugumą reikliausių standartų, tačiau iš tikrųjų su jais nebuvo pilnai suderinta, kadangi faktiškai Valstybės kontrolės biudžetą iki dabar nustato Finansų ministerija.
13. Tačiau pagrindinė problema, susijusi su Valstybės kontrolės nepriklausomumu, yra lemiamas išorinių subjektų kišimasis, planuojant jos audito darbą, kadangi daug

institucijų, įskaitant atskirus Seimo narius ar jėgos struktūras, gali prašyti Valstybės kontrolės atlikti specifinius auditus.

14. 1995 m. įstatymas yra tikslus ir išsamus, tačiau kartais aiškumo kaina. Jis numato didelį darbų skaičių Valstybės kontrolei arba Valstybės kontrolieriui. Šios papildomos ne audito užduotys, tokios, kaip Valstybės kontrolieriaus dalyvavimas kabineto posėdžiuose ar Seimo sesijose, reikalauja daug laiko ir resursų ir gali sukelti susidūrimo dėl nepriklausomumo riziką.
15. Dabartinis įstatymas audito įgaliojimus apibūdina pakankamai smulkiai. Yra neaišku, iki kokie laipsnio ilgas įvairių įmonių, greičiausiai Valstybės kontrolės audito objektų, sąrašas ir skirtingi žodžiai, naudojami darbo pobūdžio apibrėžimui, atitinka dabartinį Valstybės kontrolės atliekamą darbą. Toks apibrėžimas atrodo nelankstus ir sudaro dirvą juridiniam ginčui. Šiuo atveju įstatymo projektas reikalų nepagerina, kadangi pateikiamas tas pats sąrašas su keliais papildymais (15 straipsnio projektas), o tikslią Valstybės kontrolės kompetenciją apibrėžia kitokiais žodžiais, priklausomai nuo institucijos tipo. Būtų daug praktiškiau naudoti aiškų ir lankstų audito apibrėžimą ir tokiu būdu pripažinti naująją situaciją. Specifinis apibrėžimas ar užuomina, paprastai, reikalingi "kraštutiniais atvejais" arba lengvai pažeidžiamoms sritims (pvz. Centrinis bankas, vietinės įmonės, valstybei nuosavybės teise priklausančios įmonės, nacionalinės vyriausybės organizacijos).

Rekomendacijos:

- Atitinkamos nuostatos, užtikrinančios Valstybės kontrolės pareigūnų, kitų nei valstybės kontrolieriaus nepriklausomumą, turėtų būti įtrauktos į audito įstatymą.
- Valstybės kontrolės biudžetas turėtų būti aptariamasis Seime ir už jį turėtų būti balsuojama Seime be jokio Vykdamosios valdžios kišimosi, ypač Finansų ministerijos.
- Bet koks išorinis kišimasis į Valstybės kontrolės audito darbo programavimą ir planavimą turėtų būti eliminuotas arba bent ypač Valstybės kontrolės kontroliuojamas.
- Valstybės kontrolės audito apimtys turėtų būti apibrėžtos daug bendresniais jei ne dar daugiau apimančiais terminais.

3. Kryptis ir tikslai.

16. Dabartinį Valstybės kontrolės auditą vis dar riboja teisėtumo ir taisyklingumo aspektas su aiškiu tikslu "patikrink, rask ir nubausk" visais tyčinio ar netyčinio (ekonominiai nusikaltimai, sukčiavimas ir korupcija) klaidingo valdymo atvejais. Ši koncepcija, suprantama "kontrolės kultūroje", vis dar vyrauja Lietuvoje ir taip pat įtraukiama į šiandieninį Lietuvos kontekstą. Tai yra mažiau pateisinama, kalbant apie vidutinio laikotarpio perspektyvas, kai Lietuvos valstybiniam sektoriui reikės kitokio tipo audito, kuris labiau koncentruosis ties vidaus kontrolės sistemų ir procedūrų sugebėjimais, užkertant kelią netikslumams, ir ties valstybinės politikos bendromis išlaidomis/naudingumu. Šis koncepcijos, kuri turi būti apibrėžta ir patvirtinta audito strategijoje, perorientavimas taip pat padėtų Lietuvos įstaigoms priimti ir įvykdyti ES reikalavimus finansinės kontrolės srityje.
17. Kai audito darbas yra ribojamas, Valstybės kontrolės "prižiūrėtojų" ir "klientų" skaičius yra daug svarbesnis nei panašiose institucijose. Valstybės kontrolė yra atskaitinga Lietuvos Parlamentui, Seimui. Tačiau bent trys Seimo padaliniai turi teisę užsakyti arba gauti Valstybės kontrolės ataskaitas (Ekonominių nusikaltimų tyrimo komisija, Valstybės kontrolės parlamentinės priežiūros komisija, Biudžeto ir finansų komitetas); ir vis dėl to nėra aiškiai nustatytos procedūros, kai kalbama apie darbo su ataskaitomis tęstinumą. Labiausiai specializuotas padalinys, Priežiūros komisija, nėra įprastas audito komitetas ir, atrodo, yra labiau orientuotas į Valstybės kontrolės veiklos kontroliavimą vietoj to, kad imtųsi priemonių dėl audito ataskaitų ir užtikrintų darbo su jomis tęstinumą.
18. Iš kitų prižiūrėtojų svarbiausias yra Valstybinė prokuratūra. SIGMA grupės nariai suabejojo dėl stipraus ryšio tarp prokuratūros ir Valstybės kontrolės išlaikymo. Ši

situacija, kuri tam tikra prasme pateisina specifinio kvotos skyriaus egzistavimą Valstybės kontrolėje, yra faktorius aiškiai koncentruojantis audito darbą į įvairių rūšių įstatymų pažeidimus, įskaitant tuos, kurių charakteris yra kriminalinis, tokius, kaip sukčiavimas ir korupcija.

Rekomendacijos:

- Turėtų būti peržiūrėti bei paprasčiau ir lanksčiau apibūdinti Valstybės kontrolės įgaliojimai, tokiu būdu apimant visus svarbius atvejus ir užtikrinant, jog finansinis auditas ir veiklos auditas yra tinkamai apimti.
- Turėtų būti apibrėžta audito strategija, didesne dalimi sukoncentruota į Lietuvos valstybinės administracijos atskaitomybės užtikrinimą ir stiprinimą, jos vidaus kontrolės sistemų ir procedūrų tobulinimą ir jos veiklos skirtingose srityse vertinimą. Specifinio taip pat bendro charakterio rekomendacijos turėtų būti labiau išryškintos, kaip naujai apibrėžtos audito strategijos rezultatas.
- Turėtų būti aiškiai įvardintas pagrindinis prižiūrėtojas. Valstybės kontrolė turėtų aktyviai padėti Seimui iš naujo apibrėžti Priežiūros komisijos įgaliojimus, kad šis padalinys veiktų kaip valstybės ataskaitų ar audito komitetas. Darbiniai ryšiai su Ekonominių nusikaltimų tyrimo komisija turėtų apriboti informacijos pasikeitimu. Ryšiai su Biudžeto ir finansų komitetu taip pat turėtų būti patobulinti Valstybės kontrolės atliekamo valstybės biudžeto vykdymo audito darbo rėmuose.

4. Organizacija ir valdymas.

19. Personalo skaičius, atrodo, yra pakankamas, kad galėtų susidoroti su audito darbu, jeigu pastarasis yra tinkamai apibrėžtas ir išorinio kišimosi yra mažiau. Turima galvoje, kad yra atliekama atskirų padalinių ir skyrių realių poreikių įvertinimo apžvalga. SIGMA grupės nariai mano, jog labai svarbu šią apžvalgą atlikti pirminiame etape.
20. Be Vilniuje esančios būstinės Lietuvos valstybės kontrolė sudaryta iš regioninių įstaigų, kai kurios iš jų buvo neseniai įkurtos arba atkurtos. Atsižvelgiant į tai, jog šalis yra sąlyginai maža, ir į tą faktą, jog Valstybės kontrolė neturi tiesioginių įgaliojimų atlikti savivaldybių auditą, tokio didelio regioninių skyrių skaičiaus išlaikymas yra abejotinas. Didelis regioninių įstaigų skaičius, lyginant su šalies dydžiu, yra, gal būt, pritaikytas dabartiniam Valstybės kontrolės atliekamam audito darbui ir tam tikro lygio decentralizavimui. Bet tai reiškia pastovų planų bei atliekamų auditų koordinavimo tarp centro ir regioninių departamentų poreikį. Darbo tarp centrinių skyrių ir regioninių įstaigų paskirstymas šiuo metu, didžiąja dalimi, atliekamas derybų būdu. Nemažas valstybei nuosavybės teise priklausančių įmonių skaičius tam tikra dalimi gali pateisinti regioninių įstaigų buvimą. Tačiau visai tikėtina, kad daug tokių įmonių turės būti privatizuotos arba uždarytos, vadinasi regioninių įstaigų audito apimtys sumažės. Taip pat gali būti, kad regioninių įstaigų darbo charakteris, kai koncentruojamasi į atskiras įmones, gali sunkiai atitikti daug šiuolaikiškesnių audito formų, ypač veiklos audito, tendencijas.
21. Valstybės kontrolės būstinė neseniai buvo reorganizuota, tačiau dabartinė padėtis nėra laikytina tiksli. Valstybės kontrolės atveju yra nemažas skaičius smulkių padalinių, kartais savarankiškų asmenų, kuriems skirtos specifinės horizontalios užduotys (personalas ir tarptautiniai ryšiai, ryšiai su visuomene, apskaita, ūkis ir t.t.) ir kurie atskaitingi tiesiogiai valstybės kontrolieriui arba vienam iš pavaduotojų. Nežiūrint to, kad Valstybės kontrolė yra sąlyginai maža institucija, ši situacija sukuria koordinavimo trūkumo ir santykių apsunkinimo riziką. SIGMA grupės nariams buvo aišku, jog skirtingos vadovavimo funkcijos, kurios neturi aiškios koordinavimo struktūros ir audito funkcijų bei pagalbinių padalinių, už kuriuos yra atsakingi kiekvienas iš trijų valstybės kontrolieriaus pavaduotojų, derinimo, neužtikrins gyvybingo ilgalaikio sprendimo.
22. 1997 m. gegužės 30 dienos įsakymu Valstybės kontrolėje buvo įvesta vidaus audito funkcija. Dabartinė organizacinė diagrama neparodo šios funkcijos, kurią šiuo metu atlieka Biudžeto audito skyriaus pavaduotojas. Bendras standartas numato šią užduotį

skirti asmeniui, kuris yra neįtrauktas į bet kokį einamąjį darbą ir kuris turėtų būti atskaitingas tiesiogiai vadovybei.

23. Žmogiškųjų resursų valdymo gerinimas yra lemiamas Valstybės kontrolės vystymo faktorius. Ypač profesinio mokymo tęsimas yra vienas iš būtinausių klausimų, į kurį Valstybės kontrolė turi atkreipti savo dėmesį. SIGMA grupės nariai nustatė eilę priemonių, kurias šiame kontekste Valstybės kontrolė galėtų apsvarstyti, tačiau galima numatyti tik nedidelę pažangą, kol mokymų finansavimas išliks labai žemame lygyje.
24. Informacinių technologijų panaudojimas yra vis dar užuomazgos fazėje, o patobulinimai per pastarąjį laikotarpį buvo įgyvendinti palaipsniui. Reikalingas strateginis ir jungtinis požiūris, nukreiptas tiek į vadovavimo poreikius, tiek į audito darbo klausimus.

Rekomendacijos:

- Artimiausioje ateityje Valstybės kontrolė turėtų iš naujo įvertinti regioninių įstaigų poreikį ir tai, kiek jų egzistavimas yra suderinamas su Valstybės kontrolės darbo ir metodų permainomis.
 - Valstybės kontrolė, pergrupuodama skyrius pagal funkcinius/geografinius požymius, turėtų apsvarstyti racionalesnės organizacinės struktūros sukūrimą. Pavyzdžiui, galima įsivaizduoti restruktūrizavimą, priskiriant visus pagalbinio arba "horizontalius" skyrius pavadootojui, kuris eina generalinio sekretoriaus pareigas. Taip pat galima būtų paskirstyti juridines funkcijas tarp audito skyrių vietoj to, kad jos veiktų nepriklausomai, tokiu būdu sudarant sąlygas priiminėti juridinius sprendimus tuo pačiu užduoties vykdymo metu ir išvengti darbo dubliavimosi.
 - Ateities vystymo perspektyvoje Valstybės kontrolė turėtų apsvarstyti realaus mokymų padalinio ir metodologijos padalinio, galbūt kuriems taip pat būtų pavestos kokybės užtikrinimo funkcijos, įkūrimą, kaip tai yra daugelyje šiuolaikinių AKI. Biblioteka turėtų būti tobulinama ir turėtų tapti veikiančiu dokumentacijos centru.
 - Vidaus audito funkcija turėtų būti sustiprinta. Ypač vidaus auditorius(iai) turėtų būti atleistas nuo bet kokio dalyvavimo einamajame darbe ir turėtų būti atskaitingas tiesiogiai Valstybės kontrolieriui.
 - Kiek tai susiję su personalo vadyba ir procedūromis, Valstybės kontrolė turėtų imtis priemonių:
 - Sudaryti priėmimo į darbą planą ir peržiūrėti priėmimo į darbą procedūras, kad būtų išplėsti audito darbui reikalingos kompetencijos rezervai
 - Įvesti oficialią darbo rotacijos politiką, siekiant padėti auditoriams tobulinti savo žinias ir audito sugebėjimus ir užkirsti kelią perdėtai ilgam paskyrimui toje pačioje geografinėje ar tematinėje srityje;
 - Įvesti darbo vertinimo sistemą, pritaikytą Valstybės kontrolės sąlygoms ir susijusią su tolimesniu audito darbo tobulinimu. Tai gali būti specifinio sertifikavimo proceso įvedimas;
 - Turėtų būti atliktas kolektyvinio ir individualaus mokymo poreikių įvertinimas, kurio tikslas būtų nustatyti eliminuotinas spragas ir sukurti strateginę mokymų programą, skirtą šių spragų panaikinimui per vidutinio laikotarpio perspektyvoje. Bet kokia mokymų programa turėtų apimti elementus, kurie pagerintų bendrą supratimą apie Lietuvos administracinį pasiskirstymą tarp audito personalo.
 - Valstybės kontrolė turėtų spręsti informacinės technologijos klausimus bendros strategijos kontekste, išlaikant bendrus audito tikslus, gerinant audito darbo kokybę ir sudarant dviejų trijų metų biudžetą.
- 5. *Audito darbas, procedūros, metodologijos ir rezultatai.***
25. Audito standartų taikymas ir įgyvendinimas, vadovaujantis ES tarptautiniais standartais, yra vis dar užuomazgos fazėje. Darbas, kuris neseniai prasidėjo, ties audito vadovo kūrimu, yra svarbus žingsnis, kuriant standartizuotą audito metodologiją. Tačiau ši pažanga, kurios vis dar nėra, taip pat, kaip ir audito standartų taikymas, nesant aiškiai

audito strategijai, nustatančiai būtinus prioritetus, bus mažiau naudinga ir efektyvi, nei turėtų būti.

26. Nepaisant to, jog Valstybės kontrolei yra svarbu tapti kompetentingu veiklos auditoriumi, tai bus padaryta daug tvirtesnio pagrindo pagalba, jeigu ši įstaiga pradės, tobulindama savo finansinio audito darbą, iš jo kaupdama patyrimą ir kompetenciją, kad galėtų vystyti teisingo finansinio valdymo audito kryptimi ir po to veiklos audito kryptimi. Šiuo metu įtvirtintas standartinio audito požiūris į biudžeto vykdymą formuoja tvirtą pagrindą finansinio audito išsamiai metodologijai kurti, kuri vėliau galėtų būti ištobulinta tiek, kad į ją galima būtų įtraukti esmines veiklos audito metodologijos savybes.
27. Buvo pastebėta, kad nežiūrint to, jog Valstybės kontrolės šiuo metu naudojama pasakojamoji privalomos metinės ataskaitos apie biudžeto vykdymą forma yra labiausiai tinkama dabartinėmis sąlygomis, Valstybės kontrolė turėtų išnagrinėti audito vystymo atestavimo ir sertifikavimo linkme galimybes. Pagerintos valstybinės atskaitomybės kontekste toks auditas biudžetinėms įstaigoms sudarytų geresnes prielaidas skirstyti vykdytojams valstybės biudžeto asignavimus.
28. Resursai, skirti planavimo procesui, ypač numatytas laikas (laiko biudžetas) ir preliminarus nagrinėjimas, šiuo momentu yra gana neadekvatūs, ir tai daro neigiamą įtaką audito atliekamų užduočių efektyvumui ir naudingumui. Audito darbo priežiūra, įskaitant darbo medžiagos apžvalgą, kurią atlieka vyresni pagal hierarchiją, turi būti patobulinta ir tinkamai dokumentuota.
29. Apskritai, šiuo metu audito rezultatai ir sprendimų priėmimas įgauna quasi-juridinio proceso formą, kurio efektyvumas įvertinamas pritaikytų sankcijų pagrindu. SIGMA grupės nariai mano, jog yra patobulinto dialogo su audituojamuoju objektu ir lankstumo visame audito procese poreikis. Tai reiškia ir pastovų dialogą tarp auditoriaus ir audituojamojo objekto audito proceso metu, ir daugiau apimančią prieštaravimų nagrinėjimo procedūrą, prieš priimančią galutinį sprendimą; jie taip pat mano, kad, siekiant didesnio atvirumo, turėtų būti skirta daugiau laiko sankcijų apskundimui;

Rekomendacijos:

- Valstybės kontrolė pirmiausia turėtų suplanuoti audito strategiją, kuriai palaipsniui galėtų būti sukurtas audito vadovas, leidžiantis taikyti ir įgyvendinti šiuolaikinius audito standartus, vadovaujantis ES tarptautiniais standartais;
- Turėtų būti bendra perspektyva gerinti esamą finansinio audito darbą palaipsniui siekti Valstybės kontrolės veiklos audito kompetencijos ir pajėgumų.
- Vidutiniu laikotarpiu Valstybės kontrolė turėtų išnagrinėti audito metodų vystymo atestavimo ir sertifikavimo linkme galimybes.
- Kalbant apie standartų kūrimą ir įgyvendinimą, Valstybės kontrolė turėtų pradėti kreipti didesnę dėmesį į audito planavimo mechanizmus, į audito metu atlikto darbo, taip pat audito priežiūros procedūrų dokumentavimą.
- Valstybės kontrolė turėtų atsisakyti savo quasi-policinio požiūrio į audito darbą. Šiuolaikinės audito praktikos taikymas taip pat reiškia patikimų ryšių, kai tai pateisinama, su audituojamuoju objektu, sukūrimą. Ypač Valstybės kontrolė turėtų:
 - sukurti ilgalaikius ryšius su audituojamaisiais objektais, kad geriau suprastų objekto veiklą ir taip pat kad pagerintų audito rezultatų įgyvendinimo kontrolę;
 - vengti netikėto inspektavimo, išskyrus tuos atvejus, kai norima nustatyti įtariama sukčiavimą, arba specifinės rizikos srityse;
 - leisti audituojamiesiems objektams ilgiau susipažinti su audito užduotimi, o taip pat suprasti ir pakomentuoti ataskaitas;
 - naudotis savo teise skirti sankcijas bešališkai ir aiškiai ypač ataskaitos pateikimo etape informuojant susijusius asmenis apie sankcijas, kurias, greičiausiai, Valstybės kontrolės pareigūnai nuspręs taikyti;

- skirti daugiau vietos ir laiko vidinėms apeliacijoms, teikiamoms skyriaus viršininkui, pavaduotojams ir valstybės kontrolieriui, siekiant išvengti apeliacinių skundų teismams;
- Kada įmanoma, akcentuoti esamą gerą praktiką tarp audituojamųjų objektų, siekiant padėti ją platinti, kai tai įmanoma.

6. Bendravimo politika.

30. Valstybės kontrolės bendravimo politika, panašu, yra pirminėje vystymosi stadijoje. Pirmas klausimas, į kurį reiktų atkreipti dėmesį, yra audito ataskaitų publikavimas.
31. Lietuvoje nėra konstitucinių ar įstatyminių kliūčių Valstybės kontrolės ataskaitų publikavimui. Metinė ataskaita dėl biudžeto vykdymo yra vieša. Tačiau SIGMA grupės nariai pastebėjo, kad dabartinė įstatyminė bazė stokoja specifiškumo, kiek tai susiję su ataskaitų publikavimu. 1995 m. įstatymas tik miglotai ir be pakankamo aiškumo numato, kad “visuomenės informavimo priemonės turi teisę gauti informaciją apie Valstybės kontrolės veiklą”. Ši nuostata nereiškia per se, kad audito ataskaitos turėtų būti publikuojamos. Įstatymo projektas iš dalies labiau apibrėžia, nes numato informacijos išeinančios iš Valstybės kontrolės ir apie ją, įskaitant ataskaitas, publikavimą specialiaame šios įstaigos leidinyje.
32. Nepaisant to, jis aiškiai nenumato fakto, kad publikacijos ir kai kurios viešos ataskaitos atspindi pagrindinį AKI įnašą į valstybinės atskaitomybės tobulinimą ir svarbiausius audito darbo rezultatus. Ataskaitų publikavimas neatrodo esantis lemiamą audito darbo efektyvumo pagalbinę priemonę.

Rekomendacijos:

- Teisė publikuoti ataskaitas turi būti aiškiai apibrėžta įstatyme tam, kad būtų laikomasi INTOSAI Limos deklaracijos nuostatų, kurios numato, jog aukščiausioji audito institucija turi būti įgaliota kasmet teikti ataskaitas apie savo turimus duomenis ir nepriklausomai nuo parlamento ar kitos atsakingos valstybinės įstaigos.
- Aukščiausioji audito institucija taip pat turėtų būti įgaliota metų bėgyje viešai teikti ataskaitą ypač svarbiais klausimais.
- Be to Valstybės kontrolė turi stengtis teikti ataskaitas apie audito darbo rezultatų įgyvendinimą ir bandyti nustatyti savo veiklos įtaką daugiau ankstesnių rekomendacijų įgyvendinimo atžvilgiu nei išieškotų sumų atžvilgiu; teikti ataskaitas apie vadovavimo ir kontrolės sistemų bei procedūrų tobulinimą ir apie įstatymų ir taisyklių bei nuostatų pakeitimus.

Priedas

Lietuvos valdžios atstovų ir kitų atstovų, su kuriais nuodugnios apžvalgos metu buvo susitikta, sąrašas

I: Valstybės kontrolė:

Valstybės kontrolierius p. Jonas Liaučius

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas p. Juozas Jacevičius

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas p. Audrys Varnelė

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas p. Steponas Tamošiūnas

Atstovas ryšiams su užsieniu p. Darius Žalalis

Atstovė ryšiams su užsieniu ponia Rita Jancevičienė

Atstovas viešiesiems ryšiams p. Robertas-Dainius Blažys

Bendras ir papildomas personalas:

Valstybės kontrolės vidaus auditorė ir Valstybės biudžeto vykdymo audito poskyrio viršininkė ponia Aldona Meiluvienė;

Informacijos apsaugos vyriausiasis kontrolierius p. Antanas Tiškevičius;

Apskaitos skyriaus viršininkė ponia Dangira Grakauskienė;

IT skyriaus viršininkas p. Ildefonsas Kareniauskas;

Personalo ir tarptautinių ryšių skyriaus viršininkė ponia Danguolė Subačienė;
Ūkio skyriaus viršininkas p. Jonas Petruškevičius;

Teisės skyrius

Teisės skyriaus viršininkė p. Danutė Kazlauskienė

Juriskonsultė ponia Dainora Venckevičienė

Juriskonsultė ponia Rita Vadapalienė

Audito skyrių viršininkai:

Valstybės biudžeto skyrius, p. Remigijus Pužauskas;

Valstybės turto skyrius, p. Viktoras Švedas;

Teisėsaugos skyrius, p. Mindaugas Rimkus;

Įmonių skyrius, p. Vytautas Budriūnas;

Biudžetinių įstaigų skyrius p. Albertas-Juozapas Mačiekus;

Žemės ir miškų ūkio skyrius p. Gedeminas Spūdys;

Kvotos skyrius ponia Birutė Puzienė

Audito personalas:

Vyresnioji kontrolierė ponia Irena Stankevičienė;

Vyresnioji kontrolierė ponia Jolanta Spaičienė;

Vyresnioji kontrolierė ponia Romualda Masiulionienė;

Vyriausiasis kontrolierius p. Vytautas Gailiušas;

Kontrolierė ponia Jolita Korzunienė;

Įmonių audito skyriaus viršininko pavaduotoja ponia Zita Valatkienė;

Vyresnioji kontrolierė ponia Ina Janulienė;

Vyresnioji kontrolierė ponia Gražina Blaškevičienė;

Kvotėjas p. Audrius Surgėlas;

Vyriausioji kontrolierė ponia Nijolė Mickuvienė (Utena);

Vyresnioji kontrolierė ponia Birutė Žilėnienė (Utena);

Vyriausioji kontrolierė-ekspertė panelė Danutė Sidabraitė (Tyrimų ir prevencijos grupė);

Vyriausioji kontrolierė-ekspertė ponia Aldona Daujotienė (Tyrimų ir prevencijos grupė);

Vyriausioji kontrolierė-ekspertė ponia Birutė Borkauskienė (Tyrimų ir prevencijos grupė);

Regioninių padalinių vadovai:

Ponia Aldona Dragašienė, Alytus;

P. Ramūnas Brokevičius, Kaunas;

P. Vaidotas Šukys, Panevėžys;

P. Algimantas Puklevičius, Šiauliai;

P. Vytautas Rinkevičius, Klaipėda;

P. Mečislovas Šmatavičius, Utena

Buvęs valstybės kontrolierius p. Vidas Kundrotas

II: Kiti asmenys:

Prezidentūra:

Prezidento patarėja socialinės politikos klausimais ponia Skirma Kondratas,

Ministro Pirmininko kabinetas:

Valstybės patarėjas, Ministro Pirmininko patarėjas p. Robertas Martinkus

Parlamentas:

- **Ekonominių nusikaltimų tyrimo komisija**

Pirmininkas p. Sigitas Slavickas

Komisijos pirmininko pavaduotojas p. Ignacas Stasys Uždavins

Komisijos patarėja panelė Jolita Sinkevičiūtė

Komisijos narys p. Algimantas Sėjūnas

Komisijos narys p. Sigítas Urbonas

Narys Dr. Juozas Listavičius

- **Valstybės kontrolės parlamentinės priežiūros komisija**

Pirmininkas p. Alfredas Henrikas Stasiulevičius

- **Biudžeto ir finansų komitetas**

Pirmininkas Dr. Juozas Listavičius

Tarptautinio valiutos fondo atstovė ponía Dalia Tregienė

Vyriausybė:

Finansų ministerija:

Viceministras p. Edmundas Žilevičius

Ministerijos Biudžeto departamento direktorius p. Rimantas Večkys

Ministerijos izdo departamento direktorius p. Vytautas Uziela

Ministerijos Valstybės skolos departamento viršininkės pavaduotoja ponía Daiva Kamarauskienė

Ministerijos audito skyriaus viršininkas p. Aleksandras Grodzinskas

Žemės ūkio ministerija:

Vidaus audito ir kontrolės tarybos vadovas p. Juozas Rusteika

Vyriausiasis specialistas p. Algimantas Markelis

Ekonomikos ministerija:

Ministro patarėjas p. Anicetas Ignotas

Aplinkos apsaugos ministerija:

Valstybės sekretorius p. Gintautas Navikas

Audito skyriaus viršininkas p. Petras Lomsargis

Gynybos ministerija:

Viceministras p. Povilas Malakauskas

Finansų ir biudžeto departamento direktorė ponía Lina Lajauskienė

Transporto ministerija:

Viceministras p. A.Šakalys

Vyriausioji buhalterė, Apskaitos skyriaus viršininkė ponía Helena Viduto

Vidaus reikalų ministerija:

Ministerijos ekonomikos ir finansų departamento direktorius p. Anatolijus Rimkevičius

Ekonomikos ir finansų departamento direktoriaus pavaduotojas p. Bronius Deveikis

Ministerijos generalinis inspektorius p. Julius Jasaitis

Kontrolės ir analizės skyriaus viršininkas p. Kęstutis Pileckas

Vykdomojo departamento vyriausioji specialistė panelė Simona Radikaitė

Kultūros ministerija:

Valstybės sekretorė panelė Diana Paknytė

Valstybės administracinės reformos ir vietos savivaldybių ministerija:

Valstybės sekretorė ponía Viktorija Beatričė Danilevičienė

Valstybės administracinės reformos skyriaus viršininkas p. Kęstutis Rekerta

Generalinė prokuratūra:

Generalinio prokuroro pavaduotojas p. Kęstutis Betingis

Prokuroras p. Kęstutis Gudžiūnas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija:

Ministerijos sekretorius p. Valdas Rupšys

Apskaitos ir finansų skyriaus viršininkė ponía Marija Ramanovska

Socialinių įstaigų priežiūros ir audito departamento direktorius p. Aividas Keršulis

Valstybinė mokesčių inspekcija:

Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininkas p. Artūras Bakšinskas

Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko pavaduotojas p. Jurgis Gurauskas

Mokesčių policijos departamentas:

Vyriausiasis departamento komisaras p. Darius Samuolis

Vilniaus savivaldybė:

Mero patarėjas ekonomikos ir finansų klausimais p. Olegas Anapolskis

Savivaldybės kontrolierė ponia Zita Švobienė

Vilniaus universitetas:

Profesorius p. Romualdas Bartaška

Profesorius p. Jonas Mackevičius

Apskaitos ir audito institutas:

Viršininko pavaduotoja panelė Jolita Šakytė